

ӨОЖ 821-1:2-1

FTAXP 17.82.10; 21.15.61

DOI 10.37238/2960-1371.2960-138X.2026.101(1).11

Шегебай Ә. С., Әметова Г. Т., Дүйсенбі А.К., Иманғалиев Б.С.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

E-mail: alibek_shegebaev@mail.ru, ametovagulsym@gmail.com,
daskar_73@mail.ru, baur.imang@gmail.com

ДІНИ ӨЛЕНДЕРДІҢ ПОЭТИКАЛЫҚ ҚҰБЫЛЫСЫ

Аңдатпа. Бұл зерттеу діни поэзиядағы Құдай ұғымын зерттеуге бағытталған. Зерттеу барысында әлемнің әйгілі ақыны Джалалуддин Румидің поэзиясындағы құдайлық ұғымының семиотикалық тәсілі арқылы діни поэзияның күдіреті және оның постмодерндік руханият контексіндегі өзектілігі сарапталады. XIII ғасырдағы парсы сопысы және ақыны Руми махаббат (ишк), шарап (мей) және сүйікті (ма'шук) сияқты тілдік белгілер арқылы имманентті және трансценденттік құдайлық туралы түсінік білдірді. Ролан Бартестің семиотикалық талдауын және Пол Рикердің герменевтикасын пайдалана отырып, бұл зерттеу Руми шығармаларындағы денотативтік, коннотативтік және мифологиялық қабаттарды қамтитын мағыналық құрылымдарды анықтайды. Зерттеу нәтижелері Руми поэзиясының қызметші мен Құдай арасындағы қарым-қатынастағы субъект-объект дихотомиясын бұзатынын және постмодерндік руханияттың ерекшеліктеріне, мысалы, діндарлық пен рухани бейімділікке, бірақ діни емес екеніне сәйкес келетін жеке рухани тәжірибелерді баса көрсететінін айшықтайды. Теориялық тұрғыдан алғанда, Руми поэзиясы ислам дәстүрі мен қазіргі заманғы философиялық дискурс арасындағы көпір қызметін атқарады, эстетикалық негізделген руханияттың балама моделін ұсынады. Бұл зерттеудің шектеуі аударылған мәтінді пайдалануда жатыр, сондықтан түсіндірмені тереңдету үшін түпнұсқа парсы мәтінімен одан әрі зерттеу ұсынылады.

Кілт сөздер: діни поэзия, Джалалуддин Руми, Құдай ұғымы, семиотика, руханият.

Kipicne

Әлем зерттеушілер әйгілі сопы ақыны Румидің жүректебіренерлік шығармаларын XIII ғасырдағы Парсы елінің сарқылмас қазынасы деп есептейді. Мұның астарында терең мағына бары ақиқат. Руми Хорезм, содан кейін Селжук билігі кезінде Түркияның Кония қаласына қоныстанды, онда ол ұлы сопылық тұлғаға айналды. Ол соңынан Маснави және Фихи Ма Фихи (Руми, 1207-1273) сияқты монументалды шығармаларды қалдырды, бұл сопылық ойдың бүгінгі күнге дейін дамуына әсер етті. Оның өлендері тек құдайлық махаббат пен Құдайға деген құштарлықты білдіріп қана қоймай, сонымен қатар оның тек ақын ғана емес, діни тәжірибені поэтикалық тілге аударған мистикалық философ екенін терең растайтын аллегориялар, метафоралар және символдар түрінде рухани сананы оятады. Руми поэзиясының суфизм мен илаһи философия аясындағы маңызы бүгінде өзекті болып келеді. Заманауи зерттеушілер Руми поэзиясының жеке тұлғаларды Құдаймен байланыстыратын тік руханият пен адамзатты формальды діни шекаралардан асып түсетін әмбебап махаббатта біріктіретін көлденең руханияттың қоспасы екенін атап көрсетеді [1]. Махаббат, фана (Құдайда адасу) және ішкі тыныштық сияқты тақырыптарды зерттеу Руми поэзиясының әдебиет, теология және қазіргі заманғы философия арасындағы пәнаралық диалог үшін кеңістік ашатын трансформациялық көпір екенін аңғартады. Қазіргі заманғы контексте постмодерндік руханият ресми діннен тыс мағына іздейтін құбылыс ретінде қарастырылады. Рухани, бірақ діни емес деп қабылдайтын көптеген адамдар Румиден ізгілік пен жан тебіренісін табады, себебі оның поэзиясы догмаларды таңбайды, керісінше, инклюзивті және икемді жеке рухани сапарға шақырады. Жақында жүргізілген зерттеулер Румиді Батыста мистикалық руханияттың қайта оянуы деп атады, оның шығармалары постмодерндік өмірде Құдайды түсінудің жаңа жолдарын ашады [2]. Дегенмен, Румиге деген академиялық және қоғамдық қызығушылықтың қарқындылығына қарамастан, оның поэзиясындағы тілдік белгілердің семиотикалық зерттеулері шектеулі болып қала береді. Бұл олқылық Руми поэзиясындағы тілдік символдардың құдайлық ұғымын қалай бейнелейтінін және бұл символдардың постмодерндік руханиятқа қаншалықты қатысы бар екенін нақты түсіндіретін пәнаралық зерттеулердің аздығынан көрінеді. «Мәснәуи» мен айналмалы дәруіш тек эстетикалық идеялар ғана емес, сонымен қатар Құдайдан бөліну мен оған тәуелділік арасындағы ұқсастықтың көрінісі болып табылады. Бұл тәсіл

Румидің зерттеулерін байытып қана қоймай, сонымен қатар имманентті және трансценденттік әңгімелерге құмар постмодерндік қоғамдардың рухани қажеттіліктеріне жаңа резонанс береді [3].

Аталмыш мақалада мынадай тың сұрақтар қарастырылады: біріншіден, Руми поэзиясында құдайлық ұғымы тілдік белгілер арқылы, әсіресе метафоралар, символдар және семиотикалық құрылымдар арқылы қалай бейнеленген? Екіншіден, Руми ойының постмодерндік руханияттың сипаттамаларына, мысалы, рухани индивидуализм, ғарыштық бірлік және догматикалық емес трансцендентальды баяндауларға қандай қатысы бар? Бұл сұрақ классикалық суфийлік дәстүрді бүгінгі жаһандық руханияттың дамуымен байланыстыру үшін маңызды.

Бұл зерттеудің негізгі мақсаты - Руми поэзиясындағы құдайлықтың мағынасын құрылымдық және постқұрылымдық теорияларға негізделген семиотикалық талдау арқылы зерттеу. Сонымен қатар, бұл мақала осы семиотикалық тұжырымдардың жеке, теологиялық емес діни тәжірибелерді іздейтін постмодерндік қоғамдардың рухани қажеттіліктеріне қатыстылығын көрсетуге бағытталған. Оның академиялық үлесі пәнаралық болып табылады: Руми әдебиетін зерттеуді байыту, суфизмді зерттеуді тереңдету және құдайлықтың қазіргі философиясын зерттеуге қатысты заманауи ойларды ұсыну. Осылайша, мақалада Руми поэзиясындағы тілдік белгілердің трансцендентальды тәжірибелерді жеткізудің семиотикалық құралдары ретінде қалай жұмыс істейтіні туралы жаңа көзқарас ұсынылады. Сонымен бірге классикалық ислам мұрасы мен қазіргі заманғы руханият арасындағы диалогтың өзектілігі сараланады. Бұл семиотикалық тәсіл жаһандану мен рухани плюрализм дәуіріндегі гуманитарлық ғылымдар мен теологияның қажеттіліктерін қанағаттандыратын кешенді және өзекті талдауды ұсынады.

Материалдар мен әдістер

Бұл зерттеуде Джалалуддин Руми өлеңдеріндегі құдайлық ұғымын зерттеу үшін мәтінді талдау әдісімен (кітапханалық зерттеу) сапалық тәсіл қолданылады. Сопылық әдебиеттің философиялық аспектілері, олар поэтикалық тілдің құрылымы мен мазмұнын терең және түсіндірмелі түрде оқуды талап етеді. Бұл зерттеудегі бастапқы дереккөздер - Румидің «Диуан-е Шамс-е Табризи» мен «Маснави-и Ма'науи» шығармаларында қамтылған, оларға тексерілген академиялық баспагерлердің ағылшын тілдеріндегі аудармалары арқылы қол жеткізілген. Қосымша дереккөздерге ғылыми әдебиеттер, анықтамалықтар және семиотикалық теорияны, сопылықты және постмодерндік руханиятты талқылайтын журнал мақалалары кіреді. Деректерді талдау барысында Ролан Барттың мағынаның екі деңгейін: денотация мен коннотацияны баса көрсететін семиотикалық теориясын қолдана отырып, поэзиядағы тілдік белгілерге тән мифтік қабаттар зерттеледі. Бұл тәсіл Пол Рикердің герменевтикасымен біріктіріліп, құдайлық белгілерді қамтитын мәтіндердің көп қабатты түсіндірмелерін, сондай-ақ Құдайды бейнелеудегі басым үлгілерді табу үшін тақырыптық талдау жасалды. Деректердің дәлдігі дереккөз триангуляциясы арқылы, атап айтқанда, өлеңдегі мағынаны классикалық сопы ғалымдары мен қазіргі заманғы ойшылдардың түсіндірмелерімен салыстыру арқылы алынды. Сопылық әдебиет пен діни философия салаларында құзыреттілігі бар академиктермен қарқынды талқылаулар зерттеу нәтижелерін түсіндірудің дәлдігін де нығайтты.

Нәтижелер мен талқылаулар

Джалалуддин Руми өлеңдерінің семиотикалық талдау нәтижелері ысық (махаббат), мей (шарап) және мәшук (сүйікті) сияқты символдардың басым екенін көрсетеді, олар тек адамдар арасындағы қарым-қатынасты ғана емес, рухани тереңдікті және Құдаймен экзистенциалды байланысты білдіреді. Семиотикалық шеңберде бұл белгілер тілдің тура құрылымынан тысқары шығатын трансценденттік мағынаны құрайды. Руми қолданған метафоралық үлгілер, мысалы, теңіз шексіздіктің символы ретінде, флейта жаратылыстың Жаратушыға деген құштарлығының символы ретінде және жарық құдайлық қатысудың бейнесі ретінде, оның адамдар мен Құдайды бір экзистенциалды үздіксіздікте біріктіруге деген сопылық ниетін көрсетеді. Оның поэзиясындағы мифтік элементтер субъект пен объект арасындағы дихотомияның деконструкциясын білдіреді, мұнда қызметші мен Құдай арасындағы қарым-қатынас суреттеледі. енді иерархиялық емес, керісінше диалогтық және махаббатқа толы. Постмодерндік руханияттың сипаттамалары Руми поэзиясының құрылымы мен мазмұнында, әсіресе оның ресми догмаларды қабылдамауы және жеке діни тәжірибеге баса назар аударуы арқылы анықталады. Құдайды бет-әлпеті жоқ және шексіз ғашық ретінде бейнелеу діннен кейінгі қоғамдарда пайда болған нәзік руханият тұжырымдамасына сәйкес, еркін және икемді діни түсіндірмелерге кеңістік ашады. Руми ритуалдық бағынуды емес, керісінше шынайы ішкі тәжірибені және Құдаймен тікелей байланысты баса айтады. Бұл ресми діни институттардың құрылымдарынан тыс шынайы руханиятты аңсайтын мыңжылдықтар мен постмиллиеналдар арасында дамып келе жатқан рухани, бірақ діни емес парадигмамен қатты үйлеседі.

Румидің Құдай туралы түсінігін түсіндіру. Джалалуддин Руми поэзиясындағы құдайлық ұғымы ешқашан догматикалық түрде емес, адамзаттың Құдаймен қарым-қатынасын экзистенциалды және аффективті тәжірибе ретінде бейнелейтін символдар, парадокстар және метафоралар арқылы беріледі.

Руми өз шығармаларында, әсіресе «Мәснәуи» мен «Диуан-е Шамс-е Табризиде» Құдайды абсолютті және имманентті болмыс ретінде ұсынады. Құдай интеллектуалды түрде қол жетімсіз, бірақ өте жақын және жүректің тыныштығында сезілетін шексіз мұхит ретінде бейнеленген. Бұл ұғым құдайлыққа формальды теологиялық шекаралардан асып түсетін, құдайлық тәжірибенің тұтас және жеке моделін ұсынатын сопылық көзқарасты көрсетеді [4]. Руми Құдайды іздеуді адамның ішкі саяхатынан бөліп қарастырмайды. Оның көптеген өлеңдерінде құдайлық махаббат («ишк-е») термині қолданылады. ilāhī адамдар мен Құдай арасындағы экзистенциалды қарым-қатынасты білдіру үшін қолданылады. Құдай тек құлшылық ету нысаны ғана емес, керісінше, әрқашан адам өмірін ішінен шақыратын, шақыратын және қалыптастыратын махаббат субъектісі. Бұл Құдайдың мәнін адам шындығынан тыс емес, біздің ең терең санамызда бар деп қарастыратын сопылық тәсілмен үйлеседі. Бұл тәсіл Құдай өзінің абсолюттілігін жоғалтпай, жаратылыстың әрбір бөлігінде болатын имманенттілік тұжырымдамасымен үйлеседі [5].

Руми поэзиясындағы құдайлық парадоксы айна, шарап және музыка сияқты символдарда да көрініс табады. Мысалы, айна символы көбінесе адамдар Құдайды тек өз шағылысуы арқылы ғана көре алатынын көрсету үшін қолданылады. Бұл құдайлықтың адам өмірінен бөлек болмыс емес, керісінше, жаратылыстардың болмысында көрініс табатын нәрсе екенін көрсетеді. Құдайдың онтологиялық қашықтығы мен Оның экзистенциалды жақындығы арасындағы шиеленіс Румидің поэтикалық және парадоксалды рухани тәжірибесінің кілті болып табылады. Мұнда поэзия осы екі метафизикалық полюсті байланыстыратын символикалық құрал ретінде қызмет етеді [6]. Осыған байланысты, Румидің көзқарасын Ибн Арабидің уахдат әл-вуджуд тұжырымдамасымен салыстыру маңызды. Ибн Араби түпкі шындықтың біреу екенін және бар нәрсенің бәрі Құдайдың абсолютті болмысының көрінісі екенін айтқан. Руми уахдат әл-вуджуд терминін тікелей қолданбаса да, сол рухты поэтикалық символизм мен баяндау арқылы білдіреді. Руми үшін Құдай мен жаратылыс бірдей емес, бірақ ешқашан аяқталмайтын махаббат пен сағыныш динамикасындағы мистикалық тұрғыдан байланысты. Бұл парсы мистицизміне тән поэтикалық теоцентризмнің бір түрі [3]. Дегенмен, Руми құдайлық ұғымын Ибн Араби сияқты философиялық метафизикалық құрылымда тұжырымдамайды. Румидің өлеңдері оқырманды немесе тыңдаушыны Құдайдың бар екенін интуитивті түрде сезінуге әкелетін тілдік тәжірибелер ретінде қызмет етеді. Румидің поэзиясында Құдайды «айтып жеткізу мүмкін емес», және дәл осы себепті бұл құбылыс метафора мен парадокс тілінде көрініс табуы керек. Құдайдың парадоксалды табиғаты Румидің сопылық эстетикасының негізінде трансценденттік және имманенттік құбылыс бар, мұнда тіл тікелей мағынада тоқтап қалмайды, керісінше рухани ашылуға әкеледі [5].

Бұл құбылыс постмодерндік руханият контекстінде барған сайын өзекті бола түсуде, мұнда Құдайды іздеу енді институционалдық ілімдерге емес, көптік және жеке экзистенциалды тәжірибелерге сүйенеді. Бүгінгі зайырлы емес қоғамда Румидің поэзиясы құдайлық трансценденттілік пен рухани жақындық арасындағы ортаңғы жолды ұсынады, бұл сандық және жаһандық дәуірге сәйкес келетін сезімталдық. Қазіргі оқырмандар Румидің поэзиясында құдайлықты ресми дін шеңберінен тыс, поэтикалық, әмбебап және инклюзивті тіл арқылы қайта түсіндіруге мүмкіндік табады [4]. Сонымен қатар, Руми поэзиясына семиотикалық көзқарас құдайлықтың мағынасының символикалық түрде қалай құрылғанын көруге мүмкіндік береді. Оның поэзиясындағы тілдік белгілер тек теологиялық мазмұнды ғана емес, сонымен қатар аффективті, эстетикалық және экзистенциалды белгілерді де қамтиды. Румидің символдарындағы таңбалаушы мен таңбаланғанның арасындағы байланысты зерттеу арқылы біз Құдай ұғымының тек догма ретінде ғана емес, адам тілі мен тәжірибесіндегі тірі шындық ретінде қалай ұсынылатынын түсіне аламыз. Бұл құдайлық дискурсын динамикалық және контекстік тұрғыдан түсінуде сопылық дәстүр мен постструктуралистік ой арасындағы диалогты ашады [6].

Постмодерндік руханиятқа қатыстылығы

Джалалуддин Румидің поэзиясы көбінесе аспаптық логикаға басымдық беретін батыстық рационализм мен модернизмге қарама-қайшы ретінде қарастырылады. Постмодерндік руханиятта рационалды ақылдан тыс мағынаға деген құштарлық Румидің символдары мен метафораларын эстетикалық және рухани құралдарға балама етеді. Руми эпистемологиялық сенімділік пен қатаң нормативтік ережелерді іздеуге тым көп көңіл бөлінетін әлемді сынға алады. Өз поэзиясы арқылы ол оқырмандарды терең құдайлық санаға апаратын жол ретінде тікелей, иррационалды және эмоционалды тәжірибеге үңілуге шақырады. Румидің тәсілі бүгінгі мыңжылдық ұрпақтың рухани қажеттіліктерімен тығыз байланысты, олар көбінесе діннің ресми және институционалдық түрлерінен бас тартады. Көпшілігі «рухани, бірақ діни емес» деген белгіні қабылдайды, медитация тәжірибелері, әмбебап қайырымдылық және жеке ішкі тәжірибелер арқылы мағына іздейді. Румидің поэзиясы құдайлықтың догматикалық емес баяндауын ұсынады, бірақ оқырмандарға ой жүгірту процесі арқылы өз мағынасын құруға мүмкіндік береді. Мыңжылдықтар үшін жарыққа тартылған көбелек немесе ішкі мазасыздықта елестетілген керней сияқты символдар руханияттың эстетикалық және инклюзивті моделін ұсынады. Бұл мыңжылдық рухани

қалаулар бойынша зерттеулердің нәтижелерімен сәйкес келеді, олар тәжірибені, шығармашылықты және мағына сезімін институционалдық рәсімдерден жоғары қояды [7].

Дегенмен, маңызды қиындық бар: жаңа дәуірдің капиталистік тұтынушылық руханият үрдісінің Румидің рухани мағынасын төмендетуі мүмкін. Румидің поэзиясы көбінесе өмір салты өнімі ретінде бейнеленеді, мотивациялық плакаттарға басылады, аксессуарлармен толықтырылады немесе даналық ояту шеберханаларының сессиялары ретінде оралады. Бұл тәжірибе Румидің символикалық және эсхатологиялық тереңдігін жасырады, оны таяз өзіне-өзі көмектесу формуласына дейін төмендетеді. Бұл сын Румидің руханияты тауарға айналдырылған кезде, оның зікір, таназух және ішкі тәжірибе пәндеріне баса назар аударатын сопылық контексті шеттетіледі деп тұжырымдайды. Осылайша, Румидің поэзиясы рухани трансформация негізінде мотивациялық құбылысқа айналуы мүмкін. Семиотикалық талдау тұрғысынан қарастырғанда, Румидің дәйексөздерінің танымал бұқаралық ақпарат құралдарында кеңінен қолданылуы белгілі бір мәдени белгілердің (белгілеушілердің) қалыптасуына ықпал етеді. Алайда бұл белгілер көп жағдайда олардың бастапқы таңбаланған мағынасымен, яғни сопылық ілімдегі шынайы рухани мазмұнымен толық сәйкес келе бермейді. Румидің поэзиясының түпнұсқалық семиотикалық құрылымы оқырманды құдайлық **тәджаллиді** (құдайлық көріністі) сезінуге шақыратын үндеу сипатында. Дегенмен қазіргі жаңа дәуір капитализмі жағдайында бұл символдар көбіне кең семиоз кеңістігінен бөлініп алынып, мәтіннің рухани тәжірибесімен байланысыз, үстірт түсіндірме деңгейінде ғана қолданылады. Соның нәтижесінде поэтикалық мәтін мен оның трансформациялық тілдік тәжірибесі арасындағы алшақтық пайда болады [7]. Соған қарамастан, егер Румидің шығармаларындағы сопылық мағыналар сыни және контекстуалды тұрғыдан сақталып түсіндірілсе, оның поэзиясы постмодерндік руханият үшін өзектілігін жоғалтпайды. Бұл өзектілік оның кең танымалдығында емес, поэзиясының тек эстетикалық әсер ғана емес, терең рухани рефлексия мен мистикалық тәжірибеге жетелейтін әлеуетінде жатыр. Осы тұрғыдан алғанда, зерттеушілер мен рухани тәжірибе өкілдерінің басты міндеті – Руми поэзиясын жай ғана мотивациялық мәтін ретінде емес, рухани ойланудың құралы ретінде қарастыру арқылы оның теологиялық мазмұнын сақтап қалу. Мұндай тәсіл Румидің поэзиясын сопылық контекстте оқыту, оның символдарын зікір тәжірибелерімен байланыстыру және институционалдық емес рухани қауымдастықтардағы диалог барысында метафоралық мағыналарды тереңдету арқылы жүзеге асуы мүмкін [8]. Жалпы алғанда, семиотикалық талдау Руми поэзиясының трансценденттік құдайлық идея мен ресми діннің қатаң құрылымынан алыстаған қазіргі адамның рухани ізденістері арасында ерекше байланыс нүктесін қалыптастыратынын көрсетеді. Оның символдары тек интеллектуалдық түсінуді ғана емес, сонымен қатар рухани тәжірибені де талап етеді. Осы тұрғыдан постмодерндік руханиятта Руми поэзиясы эстетикалық қабылдау мен құдайлық мағына арасындағы үйлесімді байланысты білдіреді. Алайда бұл өзектілікті сақтау үшін оның символдарын үстірт мәдени тұтыну деңгейіне түсіріп алмау маңызды.

Теориялық әсерлері

Джалалуддин Румидің поэзиясы екі қарама-қайшы болып көрінетін саланы біріктіруде кең теориялық салдарларды ұсынады: классикалық ислам руханиятының мұрасы және постмодерндік ой ландшафты. Руми өз өлеңдерінде Құдайды статикалық теологиялық ұғым ретінде емес, керісінше, адам өмірінде парадокс, символ және құштарлық арқылы үнемі кездесетін өзгермелі шындық ретінде ұсынады. Румидің поэтикалық тілі мәтіндердегі жеке және абсолютті мағынаны жоққа шығаратын постструктуралистік ойға сәйкес келетін трансценденттік және имманенттік рухани кеңістікті ашу үшін сөзбе-сөз құрылымдардан асып түседі [9].

Руми Құдай ұғымын тек теологиялық нысан ретінде ғана емес, эстетикалық және экзистенциалды тәжірибе ретінде ұсынады. Бұл тұрғыдан оның тәсілі Ибн Арабидің тәсіліне ұқсас, әсіресе уахдат әл-вужуд тұжырымдамасында, ол Құдайды бәрін қамтитын біртұтас шындық ретінде қарастырады. Дегенмен, метафизикалық-онтологиялық тәсілді дамытқан Ибн Арабиден айырмашылығы, Руми құдайлық тәжірибені әдеби және аффективті экспрессия арқылы білдіреді. Руми поэзиясындағы құл мен Құдай арасындағы қарым-қатынас махаббат, жоғалту символдарына толы. Тұжырымдамалық тұрғыдан қарастырғанда, Румидің поэтикалық тәсілі эстетика мен ішкі рухани тәжірибеге негізделген балама руханият моделін ұсынады. Бұл модель постмодерндік қоғамда жиі байқалатын құбылысқа – ресми діни институттардан белгілі бір дәрежеде алшақтауға – жауап ретінде қалыптасқан. Осы тұрғыдан алғанда, Румидің поэзиясы қатаң догматикалық құрылымға емес, икемді әрі тұлғалық сипаттағы руханиятқа негізделеді. Мұндай тәсіл догмалық қағидалардан гөрі символдық баяндаулар мен метафоралық мағыналарға көбірек мән беретін заманауи ұрпақтың рухани мағына ізденістеріне бейімделе алады. Сонымен қатар, Руми поэзиясындағы эстетикалық өлшем күнделікті тіл мен өмірлік тәжірибе арқылы құдайлық болмыстың көрінісін ашудың ерекше құралы ретінде қызмет етеді [10]. Бұл салдар қазіргі заманғы ислам дискурсы зайырлылық пен руханияттың бөлшектенуі сияқты қиындықтарға тап болған

кезде маңызды бола түседі. Міне, осы жерде Румидің поэзиясы сияқты шығармалар терең ислам құндылықтары мен еркін, рефлексивті постмодерндік сана арасындағы эпистемологиялық көпір ретінде маңызды рөл атқарады. Бұл сонымен бірге исламтанудағы пәнаралық тәсілдің маңыздылығын күшейтеді, мұнда көркемдік өрнек, символикалық түсіндірме және философиялық ой-пікірлерге инклюзивті рухани өлшемді дамыту үшін кеңістік беріледі. Имам әл-Харамейннің ой-пікірін қайта құруда Сяужий мен Уәлидин жүргізген қазіргі заманғы ислам юриспруденциясы зерттеулерінде атап өтілгендей, диалогтық және контекстік ислам түсіндірмесінің көкжиектерін ашу қажеттілігі барған сайын өзекті болып келеді. Осылайша, Румидің поэзиясы тек рухани ой жүгіртуді ғана емес, сонымен қатар қазіргі дәуірдегі исламтанудың жаңа бағыттарын байыта алатын эпистемиялық негізді де ұсынады. Поэзия арқылы құдайлық тәжірибесі енді заңды баяндаулармен немесе ортодоксалды ұғыммен шектелмейді, керісінше символдар, эстетика және т.б. терең түйсік арқылы егжей-тегжейлі түсіндіріледі. Яғни, постмодерндік қоғамның ішкі құрылымымен үйлесімді эмоционалдық тереңдікке үңіледі.

Қорытынды

Джалалуддин Руми поэзиясындағы құдайлық ұғымы символизм мен рухани мағынаға бай поэтикалық белгілер жүйесі арқылы көрініс табатын инклюзивті, икемді және көп өлшемді тәсілді көрсетеді. Оның поэзиясындағы Құдайдың бейнесі қатаң теологиялық сипаттамаларға ілінбейді, керісінше, өзін махаббат, сағыныш және сезім өткіншілігі арқылы көрсетеді, бұл оқырманды Құдаймен трансценденттік және жеке қарым-қатынасқа бағыттапты. Семиотикалық шеңберде оның поэзиясында Румидің рухани өміршендігін уақыт пен мәдениет бойынша күшейтетін бірнеше аспектілері бар. Аталмыш тұжырымдар Румидің руханилығы мағынаның субъективтілігін баса көрсететін, институционалдық билікті сынға алатын және автономды, рефлексивті руханиятты іздеуді баса көрсететін постмодерндік парадигмамен үйлесетінін көрсетеді. Дегенмен, бұл зерттеудің шектеулері бар, себебі ол Руми поэзиясының аударылған мәтіндерін талдауға бағытталған, бұл түпнұсқа парсы тілінен алынған тілдік және символикалық мағыналарды азайту мүмкін. Сондықтан, Руми поэзиясын қазіргі рухани қоғамда, әсіресе діннен кейінгі рухани құндылықтарды қабылдайтын жас ұрпақ арасында қабылдау бағытын зерттеу үшін қосымша зерттеулер қажет. Іс жүзінде бұл зерттеулер постмодерн дәуірінің күрделі тұстары арасында дінді тұтас, эстетикалық және диалогтық түсінуді қалыптастыру үшін сопылық әдебиет пен рухани өнерге үлкен бетбұрыс алып келеді.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Колесников С. А. Когнитивная теологическая поэтика: творение и стихотворение //Научный результат. Социальные и гуманитарные исследования. – 2025. – Т. 11. – №. 1. – С. 5-18
- [2] Шаяхметова А. К. Философское осмысление музыки и поэзии в суфизме //Журнал Сибирского федерального университета. Гуманитарные науки. – 2022. – Т. 15. – №. 1. – С. 103-114.
- [3] Алиева Т. Наследие Джалаледдина Руми В Исследованиях Академика ВА Гордлевского //Central Asian Journal of Social Sciences and History. – 2022. – Т. 3. – №. 3. – С. 24-34
- [4] Shadiqin S. I. et al. Rumi Concept of Love: The Path to Interfaith Harmony and Peace //Al-Albab. – 2024. – Т. 13. – №. 2. – С. 157-73.
- [5] Jafari, B. M., Zhao, M., & Jafari, A. (2022). Rumi: an intelligent agent enhancing learning management systems using machine learning techniques. *Journal of Software Engineering and Applications*, 15(9), 325-343
- [6] van der Berg E. Rumi se wyn-en bedwelmingbeeldspraak //Litnet Akademies:'n Joernaal vir die Geesteswetenskappe, Natuurwetenskappe, Regte en Godsdienwetenskappe. – 2025. – Т. 22. – №. 1. – С. 97-123
- [7] Iriyanto H. Pemikiran Pendidikan Cinta Perspektif Jalaluddin Rumi //INTERDISIPLIN: Journal of Qualitative and Quantitative Research. – 2024. – Т. 1. – №. 1. – С. 10-20
- [8] Nusrat Z., Rahim A. B. A. Finding Meaning in Meaninglessness: Comparative Reflections on Rumi and Kafka's Literary Thoughts //International Journal of Literature Studies. – 2024. – Т. 4. – №. 3. – С. 74-83
- [9] Murad M. M. Perceiving Nature: Rumi on Human Purpose and Cosmic Prayer //Green Theology: Emerging 21st-Century Muslim and Christian Discourses on Ecology (Tubingen: Mohr Siebeck). – 2024. – С. 149-60
- [10] Taner M. Rumi: A Life in Pictures //Journal of the American Oriental Society. – 2025. – Т. 145. – №. 3. – С. 667-668.

REFERENCES

- [1] Kolesnikov S. A. Kognitivnaya teologicheskaya poetika: tvorenie i stikhotvorenie [Cognitive theological poetics: creation and poetry] // Nauchnyi rezultat. Sotsialnye i gumanitarnye issledovaniya. – 2025. – T. 11. – № 1. – S. 5–18. [in Russian]
- [2] Shayakhmetova A. K. Filosofskoe osmyslenie muzyki i poezii v sufizme [Philosophical interpretation of music and poetry in Sufism] // Zhurnal Sibirskogo federalnogo universiteta. Gumanitarnye nauki. – 2022. – T. 15. – № 1. – S. 103–114. [in Russian]
- [3] Alieva T. Nasledie Dzhelyaleddina Rumi v issledovaniyakh akademika V. A. Gordlevskogo [The legacy of Jalaluddin Rumi in the studies of academician V. A. Gordlevsky] // Central Asian Journal of Social Sciences and History. – 2022. – T. 3. – № 3. – S. 24–34. [in Russian]
- [4] Shadiqin S. I. et al. Rumi Concept of Love: The Path to Interfaith Harmony and Peace [Rumi Concept of Love: The Path to Interfaith Harmony and Peace] // Al-Albab. – 2024. – T. 13. – № 2. – S. 157–173. [in English]
- [5] Jafari B. M., Zhao M., Jafari A. Rumi: an intelligent agent enhancing learning management systems using machine learning techniques [Rumi: an intelligent agent enhancing learning management systems using machine learning techniques] // Journal of Software Engineering and Applications. – 2022. – Vol. 15. – No. 9. – P. 325–343. [in English]
- [6] van der Berg E. Rumi se wyn-en bedwelingsbeeldspraak [Rumi's wine and intoxication imagery] // LitNet Akademies: 'n Joernaal vir die Geesteswetenskappe, Natuurwetenskappe, Regte en Godsdienwetenskappe. – 2025. – T. 22. – № 1. – S. 97–123. [in English]
- [7] Iriyanto H. Pemikiran pendidikan cinta perspektif Jalaluddin Rumi [The concept of love education from the perspective of Jalaluddin Rumi] // INTERDISIPLIN: Journal of Qualitative and Quantitative Research. – 2024. – T. 1. – № 1. – S. 10–20. [in English]
- [8] Nusrat Z., Rahim A. B. A. Finding Meaning in Meaninglessness: Comparative Reflections on Rumi and Kafka's Literary Thoughts [Finding Meaning in Meaninglessness: Comparative Reflections on Rumi and Kafka's Literary Thoughts] // International Journal of Literature Studies. – 2024. – T. 4. – № 3. – S. 74–83. [in English]
- [9] Murad M. M. Perceiving Nature: Rumi on Human Purpose and Cosmic Prayer [Perceiving Nature: Rumi on Human Purpose and Cosmic Prayer] // Green Theology: Emerging 21st-Century Muslim and Christian Discourses on Ecology. – Tübingen: Mohr Siebeck, 2024. – P. 149–160. [in English]
- [10] Taner M. Rumi: A Life in Pictures [Rumi: A Life in Pictures] // Journal of the American Oriental Society. – 2025. – Vol. 145. – No. 3. – P. 667–668. [in English]

Shegebay A.S., Ametova G.T., Duysenbi A.K., Imangaliyev B.S.
THE POETIC PHENOMENON OF RELIGIOUS VERSES

Annotation. This research aims to explore the concept of God in religious poetry. The study explores the power of religious poetry and its relevance in the context of postmodern spirituality through a semiotic approach to the concept of divinity in the poetry of the famous poet of the world Jalaluddin Rumi. The 13th-century Persian Sufi and poet Rumi expressed his understanding of the Immanent and Transcendent divinity through linguistic symbols such as love (Ishq), wine (mey), and beloved (ma'shuk). Using Roland Barthes' semiotic analysis and Paul Ricoeur's hermeneutics, this study identifies semantic structures in Rumi's works that include denotative, connotative, and mythological layers. The results of the study emphasize that Rumi's poetry violates the dichotomy of subject and object in the relationship between servant and God and emphasizes individual spiritual practices that correspond to the features of postmodern spirituality, such as religiosity and spiritual inclinations, but not religiosity. Theoretically, Rumi's poetry serves as a bridge between the Islamic tradition and modern philosophical discourse, offering an alternative model of aesthetic spirituality. The limitation of this study is the use of translated text, so further research with the original Persian text is recommended to deepen the explanation.

Keywords: religious poetry, Jalaluddin Rumi, the concept of God, semiotics, spirituality.

Шегебай Ә. С., Әметова Г. Т., Дүйсенбі А.К., Иманғалиев Б.С.
ПОЭТИЧЕСКОЕ ЯВЛЕНИЕ РЕЛИГИОЗНЫХ СТИХОВ

Аннотация. Это исследование направлено на изучение концепции Бога в религиозной поэзии. В исследовании исследуется сила религиозной поэзии и ее актуальность в контексте постмодернистской духовности посредством семиотического подхода к понятию божественности в поэзии известного поэта мира Джалалуддина Руми. Персидский суфий и поэт XIII века Руми выразил понимание Имманентного и

Трансцендентного божественности через языковые символы, такие как любовь (Ишк), вино (мей) и возлюбленный (ма'Шук). Используя семиотический анализ Ролана Бартеса и герменевтику пола Райкера, это исследование определяет семантические структуры в произведениях Руми, которые включают денотативный, коннотативный и мифологический слои. Результаты исследования подчеркивают, что поэзия Руми нарушает дихотомию субъекта и объекта в отношениях между слугой и Богом и подчеркивает индивидуальные духовные практики, соответствующие особенностям постмодернистской духовности, таким как религиозность и духовные наклонности, но не религиозность. Теоретически поэзия Руми служит мостом между исламской традицией и современным философским дискурсом, предлагая альтернативную модель эстетической духовности. Ограничение этого исследования заключается в использовании переведенного текста, поэтому рекомендуется дальнейшее исследование с оригинальным персидским текстом, чтобы углубить объяснение.

Ключевые слова: религиозная поэзия, Джалалуддин Руми, понятие Бога, семиотика, духовность.